

DIGITALNA ZBIRKA I MREŽNO DOSTUPNA BIBLIOGRAFIJA *RIJEČ MLADIH*

Digital collection and online bibliography of *Riječ mladih*

Josip Strija
Gimnazija Petra Preradovića Virovitica
josip.strija@skole.hr

UDK / UDC **025.8:004](497.525.2Virovitica)**
373.5:004](497.525.2Virovitica)

Stručni rad / Professional paper
Primljeno/ Received: 07.03.2023.

BROJ
BIBLIOGRAFSKE
JEDINICE

439

Sažetak

U radu se nakon teorijskih postavki vezanih uz digitalizaciju i digitalne zbirke te bibliografiju, njezin razvoj i metodologiju, donose odrednice nastanka digitalne zbirke i bibliografije *Riječi mladih* – novina Gimnazije Petra Preradovića Virovitica koje su izlazile od 1963. do 1974. godine. Nakon pokretanja bloga *Riječ mladih 2.0* kao mjesta za objavu literarnih uradaka gimnazijalaca, osmišljen je projekt digitalizacije i izrade bibliografije starih gimnazijskih novina. U jednogodišnjem projektu školske knjižnice Gimnazije Petra Preradovića Virovitica digitalizirana su 43 broja *Riječi mladih* objavljena na ukupno 344 stranice te je izrađena bibliografija svih objavljenih tekstova; njih 1238, s kazalima autora i kazalom anonimnih djela. Izgrađena je i istoimena mrežna stranica koja je digitalnu zbirku i bibliografiju učinila dostupnom javnosti kao digitalni podsjetnik na prošla gimnazijska vremena.

Ključne riječi: bibliografija, digitalna zbirka, digitalizacija, Gimnazija Petra Preradovića Virovitica, novine, *Riječ mladih*

Summary

After theoretical analyses related to digitalization, digital collections, bibliography, its development and methodology, the paper presents the origins of the digital collection and bibliography of *Riječ mladih*, a newspaper published by Gimnazija Petra Preradovića Virovitica from 1963 to 1974. After the launch of *Riječ mladih 2.0* blog as a place for publishing literary works of high school students, a project was designed for digitizing

and creating a bibliography of old high school newspapers. In a one-year project of the school library of Gimnazija Petra Preradovića Virovitica, 43 issues of *Riječ mladih* were digitized, totaling 344 pages, and a bibliography of all published texts was created - 1238 texts in total, with author and anonymous works indexes. Additionally, a website with the same name was created, which made the digital collection and bibliography available to the public as a digital reminder of past high school times.

Keywords: bibliography, digital collection, digitization, Petar Preradović Grammar School in Virovitica, newspapers, *Riječ mladih*

Uvod

Izdavačka djelatnost Gimnazije Petra Preradovića Virovitica gotovo je nezamjetna.¹ Od osnutka Gimnazije u Virovitici, od 1918. godine pa do danas, izlazilo je nekoliko naslova učeničkih listova – od gotovo nesačuvanog *Osvita* iz 1934. godine, zidnih novina u obliku stripa koje su izlazile za vrijeme Drugog svjetskog rata, preko *Riječi mladih* (1963. do 1974.) te najnovijeg MAGG-a (1992. do 2007.).

Potrebno je spomenuti i *Godišnjak Gimnazije Petra Preradovića Virovitica* koji izlazi od 1993. godine, a s manjim se prekidima nastavlja na Izvještaje Privremene realne gimnazije koji se objavljuju od 1918. godine te dvije knjige – *90 godina Gimnazije u Virovitici* iz 2009. godine te *100 godina Gimnazije u Virovitici* iz 2019. godine.

Upravo iz tog razloga, a potaknuti suvremenim oblicima komunikacije, suradnje i dijeljenja digitalnih i digitaliziranih sadržaja, rodila se ideja o digitalizaciji dostupne gimnazijske građe i to najprije one približno najcjelovitije – školskih novina *Riječ mladih*.

Digitalni počeci i digitalizacija

Kraj 20. i početak 21. stoljeća pred knjižničare donosi nove zahtjeve i suočavanje s novim oblicima rada u jeku računalne revolucije, stvarajući tako odgovore na, ovaj put, informatičke izazove usmjerene korisnicima te stvarajući digitalnu ponudu u različitim oblicima; odgovarajući tako na promjene u „eri modernoga knjižničarstva“ prihvaćanjem istih i njihovim preoblikovanjem u javno dostupne sadržaje. Promjene su tako zadale i nove ciljeve, mijenja se rad cijeloga kulturnog sektora, a knjižnice, prihvaćajući novine i

---

¹ Vidi: Kos, Zdenka. 100 godina Gimnazije u Virovitici. Virovitica : Gimnazija Petra Preradovića, 2019. Str. 85.

promjene koje im donosi računalna tehnologija, mijenjaju i svoju funkciju koja poprima novu digitalnu dimenziju, učvršćujući svoju ulogu čuvara znanja zabilježenu u kulturnoj baštini. One također služe kao posrednici u komunikaciji tih znanja prema javnosti te kao kreativni prostori gdje se kreativno razmišljanje i umjetnički izražaji koriste za propitivanje uvriježenih društvenih i kulturnih formi i načina izražavanja.² U takvom novom digitalnom okruženju, u društvu u kojemu se odvija proces globalizacije, pojavljuju se i novi oblici organizacije informacija i znanja te komunikacije, a knjižnice posežu za konkretnim softverskim rješenjima kako bi što lakše spremile, reproducirale, distribuirale i dale na korištenje različite vrste informacija. U ovom slučaju, računalo se ne smatra samo alatom, već je i vrsta meta-medija koji može sadržavati i pristupiti različitim vrstama digitalnih zbirki. To znači da se računalo može smatrati sveobuhvatnim skladištem koje može uključivati sve vrste digitalnih zapisa jer se digitalni svijet sastoji od binarnog sustava – nula i jedinica. To omogućava da se svi podaci, bezobzira na format, mogu prikazati zajedno na istom računalu.³

Upravo će te nove informacijsko-komunikacijske tehnologije i njihov kasniji razvoj u 21. stoljeću odigrati ključnu ulogu u omogućavanju novih pristupa sadržaju različitih kulturnih ustanova. Mrežno će okruženje otvoriti mogućnost da se informacija ciljano ponudi na zahtjev, ali će također omogućiti korisnicima povratnu informaciju u nekom od oblika pa čak i dodavanje informacija u informacijski sustav. Takav novostvoreni dinamičan odnos omogućava korisnicima brže i jednostavnije pronalaženje informacija, pristupanje sadržaju koji ih zanima i jednostavniju komunikaciju s informacijskim ustanovama. Od spomenutih početaka pa do danas, knjižnice se sve više koriste digitalnom tehnologijom u gotovo svim sferama svojega rada – od obrade građe do davanja iste na korištenje ili pružanja različitih usluga i proizvoda u mrežnom okruženju. U skladu s time, a nakon 1995. godine kada se pojavio *World Wide Web* i osim teksta omogućio korištenje fotografija, zvuka i multimedije općenito, počelo se češće i detaljnije raspravljati o mogućnostima i potrebi digitalizacije, pa tako i IFLA 2002. godine donosi

---

² Usp. Uzelac, Aleksandra. Digitalna kulturna dobra u informacijskom društvu između javne domene i privatnog vlasništva. // *Medijska istraživanja* 10, 1(2004), str. 45.

³ Usp. Uzelac, Aleksandra. *Nav.dj.*, str. 38.

svoje *Smjernice za projekte digitalizacije*⁴, a Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske 2020. godine *Smjernice za digitalizaciju kulturne baštine*.⁵

Kako digitalizacija nije započela širenjem *WWW-a* i njegovih mogućnosti, nego se o njoj raspravljalo i ranije pa možemo primijetiti kako svoje korijene vuče još od 1960-ih i 1970-ih godina kada računala počinju dopirati u brojna područja ljudskoga života, možemo je definirati isključivanjem ovisnosti o mreži kao proces prebacivanja materijala u digitalni oblik. To je proces snimanja, pohranjivanja i obrade različitih vrsta sadržaja, kao što su rukopisi, dokumenti, knjige, karte, fotografije, audio i video zapisi, predmeti itd., a postiže se korištenjem digitalne kamere, skenera i računala, uz pomoć odgovarajuće programske podrške⁶, koju možemo definirati i kroz ciljeve digitalizacije građe i spomenuti zaštitu izvornika, povećanje dostupnosti i mogućnosti korištenja građe i usluga knjižnice te stvaranje novih proizvoda i usluga te time povećavanje ponude informacijske ustanove kao i razloge popunjavanja fonda.⁷ Kao konačan rezultat digitalizacije, povezivanjem obrađene građe i njezinom dostupnošću na mreži, nastaje digitalna zbirka ili prema *Manifestu za digitalne knjižnice (IFLA/UNESCO) online* kolekcija digitalnih objekata koji su visoke kvalitete i kojima se upravlja u skladu s međunarodno priznatim načelima za izgradnju kolekcija. Kolekcija se sastoji od predmeta koji su bili stvoreni ili sakupljeni te su dostupni na razumljiv i trajan način, a sama pruža usluge koje su potrebne za pristup i korištenje izvora.⁸ U skladu s navedenom definicijom, moguće je izvesti jednostavan zaključak: digitalnim objektima, bilo da su digitalizirani ili izvorno digitalni, mora se moći upravljati u skladu s međunarodno prihvaćenim načelima za

---

⁴ Vidi: Guidelines for Digitization Projects for collections and holdings in the public domain, particularly those held by libraries and archives, 2002. URL: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/preservation-and-conservation/publications/digitization-projects-guidelines.pdf> (2023-04-23)

⁵ „Smjernice za digitalizaciju kulturne baštine (.docx) izrađene su u sklopu projekta „e-Kultura – Digitalizacija kulturne baštine“ sufinanciranog u okviru Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014.–2020. iz Europskog fonda za regionalni razvoj. Ministarstvo kulture i medija Projekt provodi u suradnji s četiri projektna partnera, Hrvatskom radiotelevizijom, Hrvatskim državnim arhivom, Muzejom za umjetnost i obrt te Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom u Zagrebu.“ Vidi: Smjernice za digitalizaciju kulturne baštine, 2020. URL: <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/izdvojena-lijeva/kulturne-djelatnosti-186/digitalizacija-kulturne-bastine-9828/smjernice-za-digitalizaciju-kulturne-bastine/15034> (2023-02-12)

⁶ Usp. Faletar Tanacković, Sanjica. Digitalizacija knjižnične građe u Hrvatskoj : strategija i projekti. // Knjižničarstvo 9/10, 1/2(2008), str. 75.

⁷ Vidi: Stančić, Hrvoje. Digitalizacija. Zagreb : Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2009. Str. 10.

⁸ Vidi: Leščić, Jelica. IFLA/Unesco Manifest za digitalne knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 2(2012), str. 194.

izgradnju zbirke, a sama zbirka mora biti dostupnom na suvisao i održiv način. To će se postići smislenom organizacijom te održivošću softverske podrške kojom se omogućava njihovu dostupnost jer tehnologija se danas brzo razvija pa određeni tehnološki "noviteti" postanu zastarjeli nakon kratkoga vremena. Iz tih je razloga održivost zbirke potrebno shvatiti ozbiljno kako bi se izbjegle nepotrebne komplikacije i troškovi u budućnosti, a kako se postojeća digitalna zbirka ne bi morala prebaciti u novi format.

Danas digitalne usluge u obliku digitalne zbirke predstavljaju važan dio usluga knjižnica, a digitalne knjižnične zbirke omogućavaju izravan pristup informacijskim izvorima na strukturiran i mjerodavan način. Njihovi ciljevi, osim zaštite i davanja građe na korištenje, jesu i stvaranje svijesti o potrebi trajne dostupnosti digitalne građe i to u različitim informacijskim ustanovama pa i školskim knjižnicama.

Digitalna zbirka školskih novina *Riječ mladih*

Prvi i najvažniji razlog digitalizacije *Riječi mladih* bio je povećanje dostupnosti kako bi veći broj korisnika mogao istovremeno pristupati istome sadržaju jer su brojevi novina sačuvani u svega nekoliko primjeraka, u Gradskom muzeju Virovitica te u Gimnaziji Petra Preradovića Virovitica. Povećanjem broja korisnika koji mogu pristupiti građi, povećat će se i vidljivost knjižnice koja građu digitalnim putem daje na korištenje. Osim povećanja dostupnosti, digitalizacijom se pokušao, koliko je moguće, zaštititi izvornik i to na dva načina: očuvanjem izvornika jer je on manje u upotrebi kada korisnici koriste elektroničku verziju gradiva, i prezervacijskog – elektronička građa može poslužiti kao sigurnosna kopija u slučaju oštećenja originala.

Osim dva najvažnija razloga, *Riječ mladih* digitalizirana je i zbog stvaranja nove ponude i usluga koje su posebno zanimljive autorima koji su nekada pisali za istoimene novine, urednicima, tadašnjim profesorima, ali i mlađim generacijama, sadašnjim gimnazijalcima, profesorima koji danas rade u Gimnaziji, povjesničarima i istraživačima pisane riječi šezdesetih i sedamdesetih godina u Virovitici i okolini, kao i novinarima jer je ipak riječ o novinskom listu.

Povodom Dana Gimnazije Petra Preradovića Virovitica, 19. ožujka 2022. godine, pokrenut je blog *Riječ mladih 2.0* na poveznici <https://rijec-mladih.blogspot.com/> – literarni kutak gimnazijalaca, u virtualnom obliku, nastavljaajući se na *Riječ mladih* koja je u Gimnaziji izlazila od 1963. do 1974. godine. Kako Zdenka Kos, tada glavna i odgovorna

urednica, zatim profesorica hrvatskoga jezika u Gimnaziji Petra Preradovića Virovitica, piše u knjizi 100 godina Gimnazije u Virovitici, od 1963. do 1974. godine izlazi učenički list *Riječ mladih*, "novine" više literarnog, nego novinskog sadržaja. Izlazile su neprekidno kao podlistak Virovitičkog lista i to zahvaljujući ponajprije profesoru Martinu Baliću, a u posljednjim godinama profesoru Ivanu Zelenbrzu koji su okupljali učenike u Literarnoj sekciji.⁹

Ideja je bila, osim *Riječi mladih 2.0*, omogućiti korištenje i starih brojeva novina *Riječ mladih*. Projekt je započeo prošle, 2022. godine – svi su (dostupni) brojevi digitalizirani pa je izrađena digitalna zbirka *Riječ mladih*, a uz nju i bibliografija u istom tom, digitalnom obliku s kazalom autora i anonimnih djela.

Pionirski poduhvat školske knjižnice Gimnazije Petra Preradovića Virovitica do trenutka realizacije ni na koji način nije bio planiran Godišnjim planom i programom škole, Školskim kurikulumom ili Godišnjim planom i programom rada školske knjižnice i knjižničara¹⁰. Nije postojao plan digitalizacije građe¹¹, poseban projekt kojim bi se planiralo izraditi digitalnu zbirku na razini škole ili školske knjižnice, već je ideja nastala paralelno i spontano s idejom o organiziranju novog mrežnog središta za objavu literarnih uradaka učenika.¹² Primjeri iz drugih školskih knjižnica najčešće se svode na digitalne knjižnice i/ili baze časopisa arhiviranih i pohranjenih u digitalnom obliku. Napominjemo da se ovdje ne radi o digitalizaciji starih časopisa, novina ili listova, već o časopisima čije

⁹ Kos, Zdenka. 100 godina Gimnazije u Virovitici. Virovitica : Gimnazija Petra Preradovića, 2019. Str. 85.

¹⁰ Iako je postojala ideja i o potrebi digitalizacije novina *Riječ mladih* u nedefiniranoj budućnosti, kao i ostalih gimnazijskih izdanja, nju ni približno ne treba shvatiti kao detaljne i pomno planirane planove digitalizacije, projekte sl. kao što je npr. *Pilot-projekt oblikovanja digitalne zavičajne zbirke Gradske knjižnice Slavonski Brod pomoću Greenstone programskog paketa*. Vidi: Bosančić, Boris. *Pilot-projekt oblikovanja digitalne zavičajne zbirke Gradske knjižnice Slavonski Brod pomoću Greenstone programskog paketa*. // 8. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture / uredila Katić, Tinka. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005.

¹¹ Digitalizacija fonda kao zadaća školske knjižnice najčešće se ne spominje. Standardi za školske knjižnice najčešće ističu najvažnije funkcije školske knjižnice pa spominju medijsko, informacijsko, komunikacijsko i sl. središte škole s naglaskom u sudjelovanju u odgojno-obrazovnom procesu, organizaciji fonda, pristup izvorima te stavljaju naglasak na zadovoljavanje informacijskih, stručnih i kulturnih potreba korisnika školskih knjižnica. Digitalizaciju možemo prepoznati, iako nije izravno adresirana, u dva zadatka školske knjižnice i školskoga knjižničara - prikupljanje, obrada, omogućavanje korištenja i pristupa svim izvorima informacija i znanja na tradicionalnim i novim medijima te osiguranje dostupnosti i korištenja knjižnične građe i izvora informacija. Vidjeti više: Standard za školske knjižnice, 2000.

URL: <https://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Standard-za-školske-knjižnice.pdf> (2023-04-23)

¹² Digitalizacija je na kraju provedena kao cjelogodišnji školski projekt školske knjižnice Gimnazije Petra Preradovića Virovitica, a od početka (digitalizacija novina) do kraja (izrada bibliografije) proveo ga je školski knjižničar Josip Strija.

su digitalne inačice nastale kao njegov primarni oblik, najčešće prije tiska pa su njihove digitalne verzije kao gotov oblik časopisa prije tiska pohranjene i dostupne u ovom obliku. Nešto najbližije ovom digitalizacijskom poduhvatu pronalazimo u Osnovnoj školi Dubovac koja posjeduje digitalnu zbirku učeničkih slikovnica: http://os-dubovacka.skole.hr/skola/knjiznica?ms_nav=aam, no bez bibliografije i posebne obrade.

Riječ mladih s podnaslovom *list omladine Gimnazije Virovitica* te od 1969. s novim podnaslovom *list omladine Gimnazije „Petar Preradović“* izlazi u dvanaest godišta od kojih je sačuvano njih osam - od petog do dvanaestog godišta: V. (6 brojeva), VI. (6 brojeva), VII. (4 broja), VIII. (6 brojeva), IX. (6 brojeva), X. (4 broja), XI. (6 brojeva) i XII. (4 broja.). U svojih osam godišta izlaženja (od V. do XII. godišta), *Riječ mladih* je uređivalo 5 urednica i urednika, učenika Gimnazije: Vlasta Tari, Mirjana Tvrdorijeka, Zdenka Manjkas, Mirko Petraš i Biserka Kačar. U navedenom razdoblju, za *Riječ mladih* piše čak 135 autora, većinom učenika Gimnazije s nekoliko tekstova koje su pisali nastavnici.

U 43 broja na 344 stranice, objavljeno je 868 prozih tekstova, 369 tekstova poezija i samo jedan dramski tekst.

Digitalna zbirka *Riječi mladih* dostupna na poveznici <https://bit.ly/RiječMladih> na jednom mjestu okuplja digitalizirane brojeve (od V. do XII. godišta) istoimenog lista učenika Gimnazije (Petra Preradovića) Virovitica. Osim omogućavanja pristupa brojevima bez obzira na njihovo fizičko mjesto pohrane, digitalizacijom je svaki sačuvani broj *Riječi mladih* postaje dostupan svim zainteresiranim korisnicima, brojevi su sačuvani te se na ovaj način mogu koristiti bez obzira namjesto pristupa.

Ukupno su digitalizirana 43 broja (VIII godišta, 344 stranice), sve su pojedinačne stranice dostupne za pregled te je sve stranice moguće pretražiti s pomoću pretraživača na samoj mrežnoj stranici, iako optičko prepoznavanje znakova nije provedeno. List je digitaliziran u visokoj rezoluciji (600 dpi), a svaki broj *Riječi mladih* u digitalnoj zbirci opisan je metapodacima korištenjem najvažnijih elemenata sheme Dublinske jezgre. Osim toga, klikom na prvu stranicu svakog broja otvara se i flip format što omogućava i virtualno „prelistavanje“ stranica.

U procesu digitalizacije građe prisutne su sljedeće faze koje spominje Hrvoje Stančić¹³: odabir građe za digitalizaciju, digitalizacija gradiva, obrada i kontrola kvalitete,

¹³ Usp. Stančić, Hrvoje. Digitalizacija. Zagreb : Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2009. Str. 11.

zaštita gradiva u elektroničkoj okolini, pohrana i prijenos digitaliziranog gradiva, pregled i korištenje digitaliziranog gradiva te njegovo održavanje. A prije samoga početka digitalizacije kao izvrstan izvor informacija te izvor za pripremu i oblikovanje koraka digitalizacije, konzultirana je matrica *Redoslijed donošenja odluka o digitalizacijskom projektu prije postupka odabira gradiva*, iz već navedenog izvora.¹⁴

Bibliografija – definicija, vrste i metode

Kako bismo definirali bibliografiju te je odredili u teorijskom i praktičnom smislu, možemo posegnuti za definicijom koju je u svom djelu *Uvod u bibliografiju* početkom sedamdesetih godina dvadesetoga stoljeća skovao Janez Logar, naglasivši kako je bibliografija stručna i znanstvena aktivnost koja uključuje sabiranje, procjenu, odabir, sadržajnu analizu i opisivanje tekstova koji su namijenjeni javnosti i koji su reproducirani tiskom ili drugim sredstvima. Ti se opisi klasificiraju, uređuju i obično objavljuju u obliku organiziranih popisa s ciljem pružanja informacija o literaturi te stvaranja alata za stručni rad.¹⁵ Dopunu ove definicije koja uključuje proces izrade bibliografije, rezultate bibliografskoga rada, kao i znanstvene i metodičke temelje za bibliografski rad, možemo dopuniti dijelom definicije Tinke Katić koja će uz navedeno dodati kako je riječ o disciplini koja proučava i analizira tekstove istovremeno istražujući tehničke i socijalne procese njihove proizvodnje, raspačavanja i recepcije.¹⁶

Ako govorimo o bibliografiji kao djelatnosti Katica Tadić razlikuje dva pristupa u njezinom definiranju – onaj američki i onaj sovjetski.¹⁷ Prvi će bibliografiju definirati kao znanost i djelatnost koja se bavi sređivanjem znanja o knjigama, uzimajući u obzir njihove fizičke osobine i sadržaj, koristeći tehnike za utvrđivanje, sređivanje i prikazivanje informacija u obliku usustavljenog popisa na osnovi zajedničkog obilježja za određenu namjenu, a drugi kao područje znanja koje bilježi tiskane publikacije, prikazuje njihov sadržaj i ocjenjuje njihovu važnost s praktičnog, političkog i znanstvenog stajališta, posebno kritički procjenjujući podatke o knjizi i piscu. Još jedan dihotoman odnos daje

---

¹⁴ Isto, str. 16.

¹⁵ Usp. Logar, Janez. *Uvod u bibliografiju : teorijski osnovi bibliografije, Istorija bibliografije, pregled bibliografija, bibliografija u Jugoslaviji*. Sarajevo : Izdavačko poduzeće Svjetlost, 1973. Str. 13.

¹⁶ Usp. Katić, Tinka. *Stara knjiga : bibliografska organizacija informacija*. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2007. Str. 59.

¹⁷ Vidi: Tadić, Katica. *O bibliografiji s osvrtom na bibliografsku heuristiku. // Izazovi pisane baštine: zbornik radova u povodu 75. obljetnice života Aleksandra Stipčevića / urednica Aparac-Jelušić, Tatjana. Osijek : Filozofski fakultet, 2005. Str. 164.*

Donald W. Krummel¹⁸ koji razlikuje dvije tradicije u oblikovanju bibliografija: njemačku i englesku. Prva će, prema Krummelu, obuhvaćati pristup knjigama u tradicionalnom smislu i polju visokih tehnologija koje uključuje dokumente u novim oblicima, a može se podijeliti na sustavnu (ona koja proučava način sastavljanja bibliografskih popisa) i popisnu (koja proučava način korištenja takvih popisa). Druga spomenuta, engleska tradicija knjige proučava kao fizičke objekte. Prema ključnom elementu koji se pri izradi bibliografije promatra, ona može biti analitička, tekstualna i povijesna. Ipak, Krummel će obje tradicije spojiti u okviru deskriptivne bibliografije koja koristi metode analitičke bibliografije pri utvrđivanju posebnosti pojedinačnih primjeraka građe te istražuje povijest oblika u kojima je određena grupa knjiga bila prezentirana javnosti.

S obzirom na sadržaj i namjenu obuhvaćene građe, bibliografije mogu biti opće (univerzalne) (uključuju svu građu bezobzira na njezin sadržaj, vrstu, mjesto i vrijeme nastanka) ili specijalne (obuhvaćena građa ograničena je temom, jezikom, vrstom).¹⁹ S obzirom na vremensko razdoblje u kojemu je nastala građa, bibliografije mogu biti tekuće (popisuju suvremenu građu), retrospektivne (popisuju građu objavljenu u određenome vremenskom razdoblju) ili kumulativne (kombinacija tekuće i retrospektivne). Prema načinu na koji navode građu, dijele se na popisne (o građi se navode samo osnovni podaci), opisne (građa se detaljnije opisuje), analitičke (opis prati i anotacija s analizom sadržaja) ili kritičke (opis građe popraćen je i vrijednosnom ocjenom sadržaja). Primarne bibliografije rađene su uvidom u izvornu građu, dok se sekundarnima nazivaju one za koje su podaci preuzeti iz ranijih bibliografija ili drugih vrela.²⁰ Također, treba navesti i tzv. osobne bibliografije (popis radova neke osobe i/ili radova o njoj), stručne bibliografije (popis radova iz područja određene struke) te preporučne ili selektivne bibliografije koje obično sadržavaju izbor najboljih radova o nekom predmetu. Prema Katici Tadić, bibliografije možemo podijeliti prema: obuhvatu građe, načinu izlaženja, vrsti građe koja

---

¹⁸ Vidi: Krummel, Donald W. *Bibliographies : Their Aims and Methods*. London; New York : Mansell Publishing Limited, 1984. Str. 4–5.

¹⁹ Usp. Bibliografija. // Proleksis enciklopedija. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. URL: <http://proleksis.lzmk.hr/11017/> (2023-02-08)

²⁰ Usp. Bibliografija. // Hrvatska enciklopedija. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2017. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=7459> (2023-02-08)

se opisuje, načinu navođenja građe i načinu prikupljanja podataka, a metode koje se koriste za njezinu izradu unaprijed su definirane.²¹

Izrada bibliografija, slično kao i kod pitanja digitalizacije, kulminira pojavom računala što unosi i promjene u oblikovanje i sastavljanje bibliografija. Umjesto ručnog sastavljanja bibliografija, danas postoje brojne aplikacije i softveri koji mogu automatski generirati bibliografije na temelju odabranih kriterija i izvora (Mendeley Cite, Zotero, EndNote, Paperpile Cite This for Me, EasyBib i sl.). Osim toga, računala omogućavaju brže i lakše pretraživanje literature i drugih izvora, kao i praćenje referenci i citiranja izvora u različitim formatima. S druge strane, digitalizacija je također omogućila stvaranje velikih *online* baza podataka i kataloga koji omogućavaju brzo pronalaženje relevantne literature i drugih izvora. Uz to, digitalna je tehnologija omogućila novi oblik izrade bibliografija, kao što su interaktivne bibliografije koje povezuju izvore i pružaju dodatne informacije o njima. Kao rezultat, izrada bibliografija danas postaje sve više automatizirana, praktičnija i učinkovitija.

Bibliografija tekstova objavljenih u gimnazijskim novinama *Riječ mladih*

Glavni cilj ove bibliografije bio je popisati sve tekstove objavljenje u *Riječi mladih* bezobzira na njihov književni rod ili novinsku vrstu. Bibliografija tako obuhvaća tekstove objavljene u osam godišta izlaženja *Riječi mladih* (od V. do XII. godišta), a bit će dopunjena starijim brojevima ako budu pronađeni. Za samu su izradu ove bibliografije korišteni besplatni alati iz Google Suite²² okruženja te Google Sites²³ alat za izradu mrežnih stranica.

Prema popisanom korpusu, u obuhvaćenom je razdoblju u *Riječi mladih* objavljeno čak 1.238 tekstova. Bibliografija popisuje građu, tekstove objavljene u novinama virovitičke Gimnazije. Osim toga, ona je retrospektivna (popisuje građu koja je ranije

---

²¹ Vidi: Tadić, Katica. O bibliografiji s osvrtom na bibliografsku heuristiku. // Izazovi pisane baštine : zbornik radova u povodu 75. obljetnice života Aleksandra Stipčevića / urednica Aparac-Jelušić, Tatjana. Osijek : Filozofski fakultet, 2005. Str. 167.

²² Google Suite (sada poznat kao Google Workspace) besplatno je radno okruženje koje nudi skup alata za produktivnost poput Gmaila, Google Drivea, Google Kalendara, Dokumentata, Tablica i Prezentacija. Korisnici mogu lako surađivati na dokumentima, stvarati raspored događaja i razmjenjivati datoteke putem interneta. Google Suite se može koristiti i kao alternativa tradicionalnim uredskim paketima poput Microsoft Officea.

²³ Google Sites jest besplatni *online* alat za izradu mrežnih stranica koji omogućava korisnicima da stvore i objave mrežne stranice bez potrebe za poznavanjem kodiranja. Alat nudi širok spektar funkcija koje omogućavaju korisnicima da dodaju tekst, slike, videozapise i druge medijske elemente na svoje stranice. Također omogućava suradnju, pristup određenim korisnicima i jednostavno uređivanje. Google Sites često se koristi u akademskim i poslovnim okruženjima za izradu internetskih stranica, projektnih mrežnih stranica, intraneta i drugih vrsta mrežnih stranica koje su brzo i jednostavno dostupne svima koji ih trebaju.

objavljena, odnosno koja je objavljena u određenom vremenskom razdoblju), popisna (sastavljena je isključivo od popisa, bez opisa, anotacija ili dopuna) i primarna (za izradu bibliografije korišteni su izvorni brojevi *Riječi mladih*). Kako je već navedeno, ovo je prvi ovakav poduhvat pa treba istaknuti kako su polazište za rad i stvaranje bibliografije bili sačuvani brojevi *Riječi mladih* te se cjelokupan posao izrade bibliografije ne temelji na bilo kojem drugom izvoru osim primarnih izvora – brojeva školskih novina. Svakako treba napomenuti kako se pri preuzimanju podataka i slaganju bibliografskog zapisa vodilo računa o pravopisu pa su podaci preuzimani u originalu, prema pravopisnoj normi koja je bila važeća u to vrijeme.

Bibliografske su jedinice poredane abecednim redom, a ako uz tekst naveden bilo koji podatak o odgovornosti u bilo kojem obliku, on je iskorišten za izgradnju autorske odrednice i to u obliku u kojemu je zatečen. Detaljne napomene o poretku bibliografskih jedinica mogu se pronaći na stranicama Kazala autora (<https://sites.google.com/view/rijec-mladih/kazalo-autora?authuser=0>) i Kazala anonimnih djela (<https://sites.google.com/view/rijec-mladih/kazalo-anonimnih-djela?authuser=0>).

Podaci koji su poslužili za izradu autorskih odrednica jesu: ime i prezime autora, ime autora i inicijal prezimena, inicijali koji nisu razriješeni i razriješeni oblik inicijala.

Nakon prvoga elementa bibliografske jedinice, najčešće naslova, u uglatim je zagradama dopisan i podatak o književnom rodu ili vrsti koji je ponegdje zbog jasnoće dopunjen dodatnom oznakom (prijevod, školska zadaća, izvješće, uvodnik, prigodnica i sl.).

Bibliografija *Riječi mladih* dopunjena je i kazalom autora i kazalom anonimnih djela – prvo će kazalo popisati sve autore koji su pisali za *Riječ mladih*, a drugo kazalo sva djela kod kojih autori nisu poznati ili su autori potpisani općom imenicom npr. Uredništvo.

Autori su popisani abecednim redom u inverziji (prezime, ime), a nakon svakog je u zagradama naveden i broj objavljenih tekstova (npr. BARČANAC, Zvonko (54), KNEŽEVIĆ, Jadranka (8), MANJKAS, Zdenka (61) i sl).

Na mrežnim se stranicama digitalne zbirke i bibliografije osim spomenutih kazala nalaze i detaljna pojašnjenja njihove izradbe kao i upute za korištenje, kako bi se korisnicima olakšala njihova uporaba.

Izradom ove bibliografije pokušao se stvoriti alat za daljnja proučavanja tekstova u sačuvanim brojevima *Riječi mladih*, a sa svim potrebnim podacima za lakšu prohodnost kroz korpus. Nadamo se da je cilj postignut jer je baza s više od 1.200 zapisa dobar temelj za proučavanje, a osim toga i zanimljiv pregled jednog posebnog dijela aktivnosti gimnazijalaca prije više od pedeset godina, njihove kreativnosti i stvaralaštva te kao pregled i uspomena na neka druga gimnazijska vremena koja će ovako nastaviti odolijevati vremenu.

Zaključak

Gimnazija Petra Preradovića Virovitica, a ni njezina školska knjižnica, nema izrađen poseban plan digitalizacije građe koju je izdala u tiskanom obliku od svojega osnutka 1918. godine pa do danas. Projekt digitalizacije *Riječi mladih* tako predstavlja prekretnicu i novi početak pa je u budućnosti svakako potrebno razmišljati o planu digitalizacije sadržaja objavljivanih i dostupnih tijekom nešto više od stotinu godina gimnazijskoga obrazovanja u Virovitici.

Ovakav, prvi i jedinstveni poduhvat koji je neplanski omogućio korištenje stare gimnazijske građe svima; i nekadašnjim autorima tekstova i današnjim učenicima, otvorio je vrata novim idejama koje bi na temelju bibliografski i digitalno neobrađene građe mogao iznjedriti još nekoliko zanimljivih projekata kojima će se male sredine, male škole i njihove školske knjižnice pridružiti velikim igračima na terenu digitalizacije građe, prije svega one zavičajne.

Literatura

Bibliografija. // Hrvatska enciklopedija. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2017. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=7459> (2023-02-08)

Bibliografija. // Proleksis enciklopedija. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. URL: <http://proleksis.lzmk.hr/11017/> (2023-02-08)

Bosančić, Boris. Pilot-projekt oblikovanja digitalne zavičajne zbirke Gradske knjižnice Slavonski Brod pomoću Greenstone programskog paketa. // 8. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture / uredila Katić, Tinka. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005.

Faletar Tanacković, Sanjica. Digitalizacija knjižnične građe u Hrvatskoj : strategija i projekti. // Knjižničarstvo 9/10, 1/2(2008), str. 75-83.

Guidelines for Digitization Projects for collections and holdings in the public domain, particularly those held by libraries and archives, 2002. URL: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/preservation-and-conservation/publications/digitization-projects-guidelines.pdf> (2023-04-23)

Katić, Tinka. Stara knjiga : bibliografska organizacija informacija. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2007.

Kos, Zdenka. 100 godina Gimnazije u Virovitici. Virovitica : Gimnazija Petra Preradovića, 2019.

Krummel, Donald W. Bibliographies: Their Aims and Methods. London; New York : Mansell Publishing Limited, 1984.

Lešić, Jelica. IFLA/Unesco Manifest za digitalne knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 2(2012), str. 193-196.

Logar, Janez. Uvod u bibliografiju : teorijski osnovi bibliografije, Istorija bibliografije, pregled bibliografija, bibliografija u Jugoslaviji. Sarajevo : Izdavačko poduzeće Svjetlost, 1973.

Riječ mladih : digitalna zbirka i bibliografija, 2022. URL: <https://sites.google.com/view/rijec-mladih> (2023-02-15)

Smjernice za digitalizaciju kulturne baštine, 2020. URL: <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/izdvojena-lijavo/kulturne-djelatnosti-186/digitalizacija-kulturne-bastine-9828/smjernice-za-digitalizaciju-kulturne-bastine/15034> (2023-02-12)

Stančić, Hrvoje. Digitalizacija. Zagreb : Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2009.

Standard za školske knjižnice, 2000. URL: <https://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Standard-za-školske-knjižnice.pdf> (2023-04-23)

Tadić, Katica. O bibliografiji s osvrtom na bibliografsku heuristiku. // Izazovi pisane baštine: zbornik radova u povodu 75. obljetnice života Aleksandra Stipčevića / urednica Tatjana Aparac-Jelušić. Osijek : Filozofski fakultet, 2005. Str. 163-172.

Uzelac, Aleksandra. Digitalna kulturna dobra u informacijskom društvu između javne domene i privatnog vlasništva. // Medijska istraživanja 10, 1(2004), str. 37-53.